

Willem Jansen

BULLETIN

Boekpresentatie *Claude Monet in Zaandam*

Een parel van Chris

‘Het is fijn om naar te kijken’

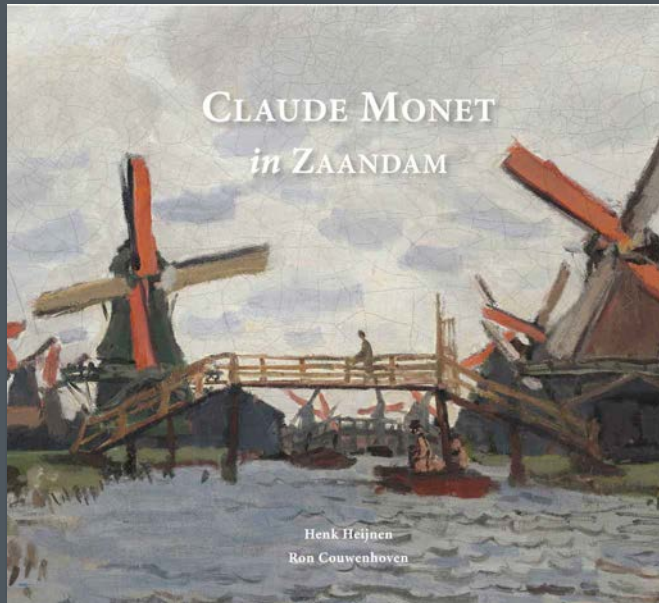
De Weelsloot

2

BOEKPRESENTATIE

Voorzitter Arjen van Ginkel heet iedereen welkom op de boekpresentatie

CLAUDE MONET IN ZAANDAM

‘Claude Monet als hoofdpersoon in een detectiveverhaal’

– De Orkaan, 2 juni 2022–

‘Veel nieuwe feiten over de vijf maanden van de Franse schilder’

– Noord-Hollands Dagblad, 3 juni 2022 –

Jacob Reitsma licht enkele bijzondere aspecten uit het boek toe

Op 2 juni vond in het Zaanse Museum de presentatie plaats van het boek ‘Claude Monet in Zaandam’. Na een welkomstwoord schetste voorzitter Arjen van Ginkel de aanwezigen nog eens de eerste stappen die de stichting in 2019 nam om uiteindelijk, met de auteurs Henk Heijnen en Ron Couwenhoven, tot deze uitgave te komen. Na een presentatie van Jacob Reitsma, in 2010 één van de medeoprichters van *Stichting Monet in Zaandam*, namen beide auteurs met hun presentatie de zaal op hoofdlijnen mee om enkele bijzondere aspecten uit het boek nader toe te lichten. Met voorbeelden werd door hen de nauwgezette zoektocht toegelicht naar bijvoorbeeld de plekken waar Monet zijn positie koos om zijn Zaanse impressies ‘en plein-air’ op het canvas vast te leggen.

Claude Monet, Het Weerpad, olieverf op doek, 40 x 72 cm., 1871
Collectie Walters Art Museum, Baltimore, Verenigde Staten

Zo werd bij het schilderij *Molens in het Westzijderveld* uit de collectie van het Van Gogh Museum (het prijkt op de cover van het boek) uiteengezet dat Monet dit doek maakte vanuit een roeischiut op de Oude Vaart achter het Botenmakerspad, waar nu de Botenmakersstraat is. Hij keek hierbij naar het noorden. Het karakteristieke bruggetje over de brede sloot speelde bij de zoektocht naar deze locatie een cruciale rol, en zo konden (voor het eerst na 151 jaar!) de afgebeelde molens worden geïdentificeerd: het zijn de paltrokken De Wildeboer, De Dekker, Abrahams Offerande en vermoedelijk Het Lusthof; dan de bovenkruier wagenschotzager De Veldlust, de bovenkruier balkenzager Het Jonge Vool of Peet Ant met daarachter de

paltrokken De Vergulde Ster en De Oranjeboom; ook de roeden van de paltrokken De Valk en De Ooievaar zijn nog afgebeeld. Ook voor het tweede Westzijderveld schilderij, wat zich in particulier bezit bevindt, kon nauwkeurig worden vastgesteld waar Monet zijn positie koos om dit werk, en nu in tegenlicht naar het zuiden kijkend, te maken. Vandaag de dag is in deze omgeving alleen nog de paltrokmolen De Held Jozua op zijn oorspronkelijke plek terug te vinden. Ook het schilderij *Het Weerpad*, met daarop een vrouw in klederdracht die een bruggetje oversteekt, werd door hen besproken. In de achtergrond is de kerktoren van Oostzaan zichtbaar, met ook een aantal molens: naast de toren is dat Het Wapen van Oostzaan, in

Ron Couwenhoven vertelt over de Westzijderveld schilderijen

de verte drie watermolens aan het Barndegat, en helemaal links op het schilderij waarschijnlijk De Heining. Maar het meest gedetailleerd zijn twee molens die hier in werkelijkheid helemaal niet stonden, en één daarvan wordt vermoed is De Jonge Beer. Monet heeft ze toegevoegd om de compositie in zijn werk verder in evenwicht te brengen. Voor De Jonge Beer hoefde hij zich vanaf zijn positie maar een kwartslag om te draaien, en daar stond deze molen, die hij vervolgens

een prominente plaats in zijn landschap gaf. Monet ging met zijn schilderij *Noordervaldeursloot* op eenzelfde wijze aan de slag. Links op het schilderij in het polderland staan molens afgebeeld die er in werkelijk nooit hebben gestaan, en het bootje met het zeil zal ongetwijfeld een compositorische toevoeging zijn. Zonder het zeilende schuitje zou het werk een stuk minder sprekend zijn.

Claude Monet, Oostzijde 221 en 219, olieverf op doek, 47,7 x 73,7 cm, 1871
Collectie Städel Museum, Frankfurt am Main, Duitsland

Toegelicht werd ook dat Monet in een aantal van zijn andere schilderijen de werkelijkheid naar zijn hand zette. Zo lieten de auteurs zien dat in zijn schilderij *Oostzijde 221/219* het zuidelijke pand zo'n 50 meter is opgeschoven naar het noorden en hiermee het buurpand is geworden van 221. Maar in werkelijkheid stond er nog een ander pand tussen, wat Monet dus bewust in zijn werk weglief. Het Blauwe Huis was een van zijn favoriete Zaanse werken. Bij een latere veiling van het werk speet het Monet dat hij het niet kon terugkopen. Maar ook hier lieten de auteurs zien dat Monet naar eigen inzicht te werk ging en niet slechts één maar twee blauwe huizen schilderde; ook weer om de compositie en kracht in zijn werk te versterken. Verder werden de twee schilderijen die

Monet maakte van de monding van de Zaan met elkaar vergeleken. Het ene doek laat de contouren van Amsterdam zien, de andere verfmolen Het Oosterkattégat. Maar deze molen stond echter een flink stuk naar het noorden, bij de kleine vissershaven die daar was te vinden.

Aandacht in de presentatie was er ook voor het werk van Armand Guillaumin die, op aanraden van zijn vriend Monet, in 1904 in de Zaanstreek verbleef en zijn intrek nam in herberg De Waakzaamheid in Koog aan de Zaan. Zijn zeventien doeken die tijdens het onderzoek voor het boek werden ontdekt zijn voor de schilderkunst in de Zaanstreek een belangrijke vondst, en was ook niet eerder bekend welke molens werden afgebeeld.

Claude Monet, Luchthuis aan de Zaan (detail), olieverf op doek, 54 x 74 cm, 1871. Particuliere collectie (links in de roeiboot zit Guurtje, in rouw gekleed)

Waar Monet tijdens zijn bezoek meer dan dertig jaar eerder alleen al in het Westzijdeveld vele tientallen molens zag moet zijn vriend richting het schiereiland De Hemmes om nog een rijk Zaanse molenlandschap te kunnen vastleggen. Veel van de stampende windfabrieken hadden immers door verval, brand of de slopershamer hun einde al gevonden. Tot slot gingen Heijnen en Couwenhoven in op de relatie van Monet met de zeer welgestelde familie Van de Stadt, waar-

van dochter Guurtje in rouwkleiding door de schilder werd vastgelegd. De auteurs lichtten ook toe dat Monet bij het maken van dit bijzondere portret op gedurfde wijze volledig afstand nam van de toen gebruikelijke regels in de schilderkunst voor het maken van dergelijke portretten. Ook werd aangetoond dat Guurtje (in een roeischiuitje met haar vriendinnen) op één van de *Luchthuizen* schilderingen nogmaals (zie boven) is afgebeeld; een vondst waarop nooit eerder is gewezen.

Hierbij werden ook meerdere voorbeelden gegeven waaruit blijkt dat Monet met de familie Van de Stadt een nauwe band onderhield. Zo gaf de vrouw van Monet Franse les aan Guurtje en haar vriendinnen, koos Monet voor het maken van een aantal schilderijen op land wat eigendom was van de familie, en was een aantal molens die hij schilderde (ook die hij compositorisch toevoegde, zoals bijvoorbeeld de hiervoor genoemde De Jonge Beer) eigendom van de familie of van eigenaren die aan de familie waren verbonden. Ook lieten de auteurs zien dat de posities die Monet koos voor zijn *Luchthuizen* schilderijen niet zo maar toeval zijn.

Het portret van Guurtje, het enige wat na het vertrek van Monet in Zaandam achterbleef, raakte binnen de familie geleidelijk aan in de vergetelheid en belandde onder het stof op zolder. Bij het overlijden van Monet in 1926 werd ook het schilderij herinnerd, “die man heeft me nog geschilderd”, en werd het zorgvuldig schoongemaakt en was het kort daarna voor het eerst voor een breed publiek te zien. Tegenwoordig behoort het tot de collectie van het Kröller-Müller Museum.

Het eerste exemplaar van het boek kon worden overhandigd aan de 91-jarige mevrouw Joke Duyvis, een kleindochter van Guurtje, die met nog drie generaties na haar, de boekpresentatie bijwoonde.

Het lijvige boek is niet alleen een duidelijke toevoeging aan de Zaanse cultuurhistorie, maar door de kwalitatieve uitvoering en vele afbeeldingen ook een aantrekkelijk kijk- en bladerboek. Bestuurslid Robbert van Kleef nam vanuit zijn Studio525 deze monsterklus voor zijn rekening. Ruime aandacht is er ook voor een groep Zaanse kunstschilders die later op de Monet locaties hebben gewerkt of zich door het werk van de Franse meester hebben laten inspireren.

Of het gaat om het verblijf van Monet en zijn gezin in Zaandam, zijn vijftientig Zaanse schilderijen, werk van andere buitenlandse schilders die in de Zaanstreek werkten zoals Wistler en Guillaumin, de ontwikkeling van de schilderkunst in die periode met de opkomst van het impressionisme, de Zaanse topografie, de geschiedenis van de molens of het werk van een groep Zaanse kunstschilders: het is een standaardwerk waarin de lezer naar believen vele uren kan rondwalen.

Het boek is onder meer te verkrijgen bij Galerie Staphorsius in Westzaan, uw reguliere boekhandel of via de website: uitgeverij-noord-holland.nl.

Overhandiging van de eerste exemplaren van het boek *Claude Monet in Zaandam* aan mevrouw Joke Duyvis en molenkenner Fulco Rol

EEN PAREL VAN CHRIS

Het zal een zonnige en heldere dag zijn geweest. Chris liep, naast het woonhuis in Westzaan, het Relkepad af het Westzijdeveld in. In het weiland liet hij pakhuis Zee-man links liggen en koos vervolgens een plek aan het water van de Weelsloot. Recht voor hem zag hij groots molen Het Prinsenhof, maar Chris koos voor een zicht naar het noordoosten, en ving in zijn compositie met zijn zoekende en grillige penseelvoering drie industriemolens in het typerende Zaanse polderlandschap.

Oliemolen De Koperslager, op het schilderij het verst in de achtergrond, stond aan de Zaan in Zaandijk, schuin tegenover waar nu het Molenmuseum op de Zaanse Schans is gevestigd. Na meer dan 300 jaar luidde een felle brand in juli 1968 het einde van de molen in. Bij het bestrijden van de brand werd het molenslijf door een takelbedrijf met grof geweld neergehaald. Plannen om de molen te herbouwen konden uiteindelijk niet in uitvoering worden gebracht.

Bijna drie eeuwen stond De Zoeker aan de Zaadijker Sluissloot in Zaandijk, maar moest uiteindelijk wijken voor de verdere ontwikkeling van de woonwijk Rooswijk met ook het 'Bannehof', het gemeentehuis van Zaanstad wat in mei 1975 werd geopend en tot 2012 dienst deed. De molen kon worden gered; met een spectaculaire verplaatsing kreeg deze een plek op de Zaanse Schans.

En tot slot, links iets meer in de voorgrond, papiermolen De Schoolmeester, die als een wonder al 330 jaar op zijn plek staat aan het Guispad en vandaag de dag nog steeds papier produceert. Vóór De Schoolmeester staat het begin 1900 gebouwde stenen pand van stoomfabriek De Vergulde Bijenkorf. De activiteiten van deze fabriek werden in 1935 beëindigd.

Het schilderij is met recht een parel in het oeuvre van Chris.

Met dank aan Ron Couwenhoven voor het duiden van de molens.

‘HET IS FIJN OM NAAR TE KIJKEN.’

Het warme geheugen van Westzaan, zo zou je Gré Groenveld-Keijning (1939) kunnen noemen. Bijna twintig jaar was ze als bestuurslid betrokken bij de Willem Jansen Stichting. Voorzien van een kaartenbak in haar hoofd en altijd bereid om wat te doen, zo kennen we haar. Onlangs deed ze een stap terug en droeg haar taken over. Op een zomerse middag zitten we in de prachtige bloementuin en blikken terug op haar relatie met de Jansens.

‘Wij woonden aan de Middel en daar liepen vader Willem en zoon Chris soms voorbij op weg naar een plek waar ze het veld gingen schilderen. Als kinderen gingen we soms bij ze kijken. Ook zag je in het dorp die twee jongens samenlopen. Chris en Joop, de tweeling. Dikke jongens, die we een beetje eigenaardig vonden.’

Middel 74, het huis waar Wormerveer en Krommenie samenkwamen. Want de moeder van Gré was een Krommenieër en haar vader kwam uit Wormerveer. ‘Aanvankelijk wilde pa een huis aan de Noorderweg in Wijdedormer laten bouwen, maar mijn moeder zei; daar begin ik niet aan.’ Later zou het groeiende gezin naar een grotere, nieuwe woning aan Het Prinsenhofstraat verhuizen. Een plek met zicht op de geliefde pelmolen Het Prinsenhof. ‘Mijn vader was gek op zeilen en op die molen.

Het is niet zo dat wij thuis heel veel met kunst hadden, maar er hingen wel etsen aan de muur van Het Prinsenhof en van de Weelsloot. Met mijn moeder ben ik naar de Eretoonstelling van Willem Jansen geweest in de Westzaanse kerk en pastorie. (In 1952 was de zestigjarige Jansen veertig jaar kunstenaar AvG) Ik ben dan wel niet opgevoed met het bezoeken van musea, maar voor mijn verjaardag of voor het slagen voor een diploma kreeg ik van mijn ouders honderd gulden om bij Willem Jansen een schilderij aan te schaffen.’

‘Mijn moeder zei: zoek maar wat moois uit. En daar ging ik, in mijn eentje, naar het huis aan de Allanstraat. Ik vond het ook wel een beetje eng. Willem deed zelf de deur open. Hij zette verschillende schilderijen op een stoel en uiteindelijk koos ik voor het kerkje in Krommeniedijk.

Willem had het zelf ingelijst voor een tentoonstelling. Later heb ik gezien dat er toen een heel ander prijskaartje aan hing, maar hij verkocht het mij. Hij vond het geloof ik wel leuk dat ik langskwam.’

Door haar huwelijk met Jan-Piet Groenveld kwam er meer kunst in beeld. Haar schoonvader verzamelde en was bevriend en musiceerde met de schilder Gerrit Woudt. Die portretteerde alle familieleden inclusief Gré. In een hoekje van de woonkamer hangt de beeltenis van jonge versie van de vrouw die veel Westzaners leerden kennen als juf Gré. In haar jonge jaren werkte ze acht jaar lang in het Wilhelmina Gasthuis in Amsterdam. Na haar opleiding als radiologisch laborante kwam ze op de röntgenafdeling terecht. Om half acht met de trein naar de hoofdstad om met de trein van zes uur of half zeven terug te keren naar haar thuis, Westzaan. Wie in de hoofdstad werkzaam was, maar er niet woonde, moest daar vergunning voor aanvragen bij de gemeente. In het geval van Gré ondersteund met een verzoek van de geneesheer-directeur van het WG. Zwangerschap maakte een einde aan deze bureaucratische rompslomp, maar ook aan haar werkzame periode in het ziekenhuis. Vrouwen werden in die tijd geacht te stoppen met betaalde arbeid. Het kostwinnerschap werd overgedragen aan Jan-Piet.

Als moeder van opgroeiende kinderen werd Gré gevraagd of ze niet bij de peuterspeelzaal in het dorp wilde helpen. Van lieverlee werd twee ochtendjes assisteren, iemand vervangen tot een heuse baan. Zevenentwintig jaar lang was zij, onder andere samen met Fina Woud de reservemoeder van het kleine grut dat aan hen werd toevertrouwd. Ondertussen belandde ze in het bestuur van Ons Huis/De Kwaker en als vrijwilligster van de Zonnebloem kwam ze regelmatig in verzorgingstehuis Lambert Melisz. Daar zag ze de bestuursleden van de Willem Jansen Stichting in de weer met schilderijen en etsen die daar toentertijd nog in de gangen hingen. Tijdens een filmmiddag zat ze naast de toenmalige Stichtingsvoorzitter Jan Lagerweij. Het gesprek dat ze hadden maakte blijkbaar indruk, want nog diezelfde avond belde Jan of ze niet in het bestuur wilde komen en zo geschiedde.

‘Sommige mensen zeiden dat de schilderijen van Willem zo somber zijn, maar ik weet inmiddels wat voor prachtige dingen hij heeft gemaakt. Ik ben geen kunstkenner geworden, maar wel een liefhebber. Het is fijn om naar te kijken.’

Arjen van Ginkel
Voorzitter

DE WILLEM JANSEN STICHTING

Post- en bezoekadres (na afspraak) • JJ.Allanstraat 287 B, 1551 RG Westzaan

Bankrekening nr. NLS2RABO 03701 51 119

Email: info@willemjansenstichting.nl

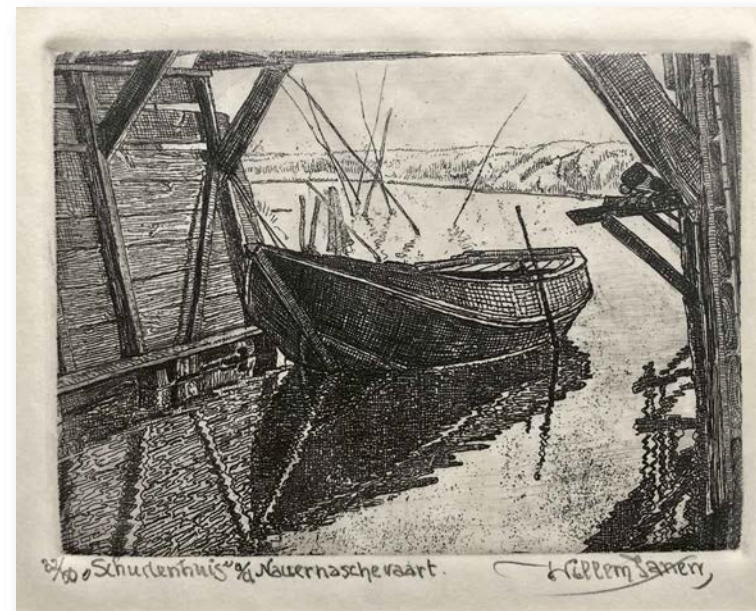
www.willemjansenstichting.nl

Willem Jansen,

ETSEN

Christ Jansen.

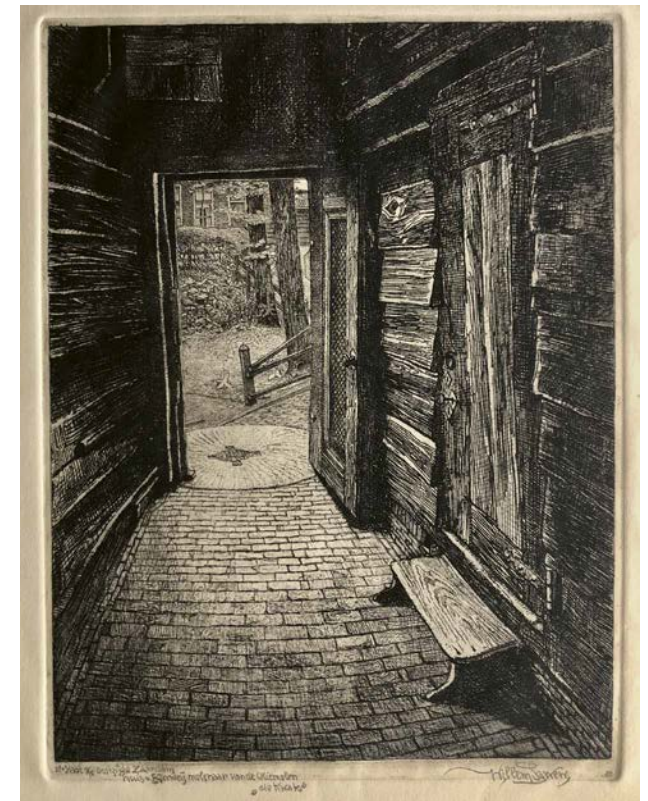
Belangrijke uitbreiding van grafisch werk in de collectie

Een schenking van een verzamelaar en een aankoop tegen een aan de stichting gegunde prijs. Met bij elkaar bijna 40 originele werken in uitstekende conditie betekent dit een belangrijke kwalitatieve uitbreiding van het etswerk van Willem en Chris Jansen in de collectie van de stichting.

Vader Jansen was een zeer begaafd etser. In de periode 1920 – 1960 maakte hij er meer dan vijftig, die door hemzelf in verschillende staten en oplagen met de etspers werden afgedrukt. Door het werken in dergelijke series konden de etsen tegen toegankelijke prijzen, vergeleken bijvoorbeeld met de olieverfschilderijen, worden aangeboden. Het zullen bij elkaar vele honderden drukken zijn geweest.

Zoon Chris maakte een beperkt aantal etsen. Het lijkt dat het grafisch werken voor hem, met zijn expressieve en losse stijl van werken, minder aantrekkelijk was om zich in deze kunstvorm goed uit te drukken.

De etsen van Willem Jansen werden duidelijk gewaardeerd. Zo kocht koningin Wilhelmina in de jaren 1920 tijdens een expositie in het Stedelijk Museum in Amsterdam een ets van zijn hand, kreeg Jansen in 1925 de eervolle opdracht van kunstenaarsvereniging St. Lucas om voor dat jaar de premieplaat te maken en verwierf het Rijksprentenkabinet een aantal van zijn etsen. En zoals opgemerkt, vele honderden vonden hun weg naar liefhebbers.

LINKSBOVEN:
Zaandam "Bullekerk",
Oplage 53/70,
15,5 x 15,2 cm

LINKSONDER:
Haaldersbroek, 'n Achterom,
't Kalf te Zaandam,
34 x 27 cm, 1923

MIDDENONDER:
Kattenpad Krommenie
11 x 5,5 cm, 1920

RECHTSBOVEN:
Boederijtje Wormer,
15 x 29 cm., 1954

RECHTSONDER:
2^e staat Oplage 9/15, 1925
Oostzijde Zaandam
Huis van E. Terweij, molenaar
van Oliemolen "de Kwak".

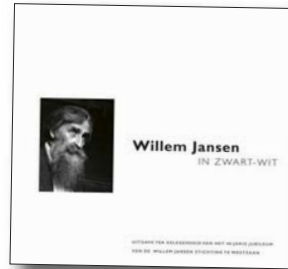
PAG 17:
Schuithuis a/d Nauernasche
Vaart. 10 x 14 cm.
Dit botenhuis lag in de
Nauernase Vaart ter hoogte
van de sluis de Noordse Balk

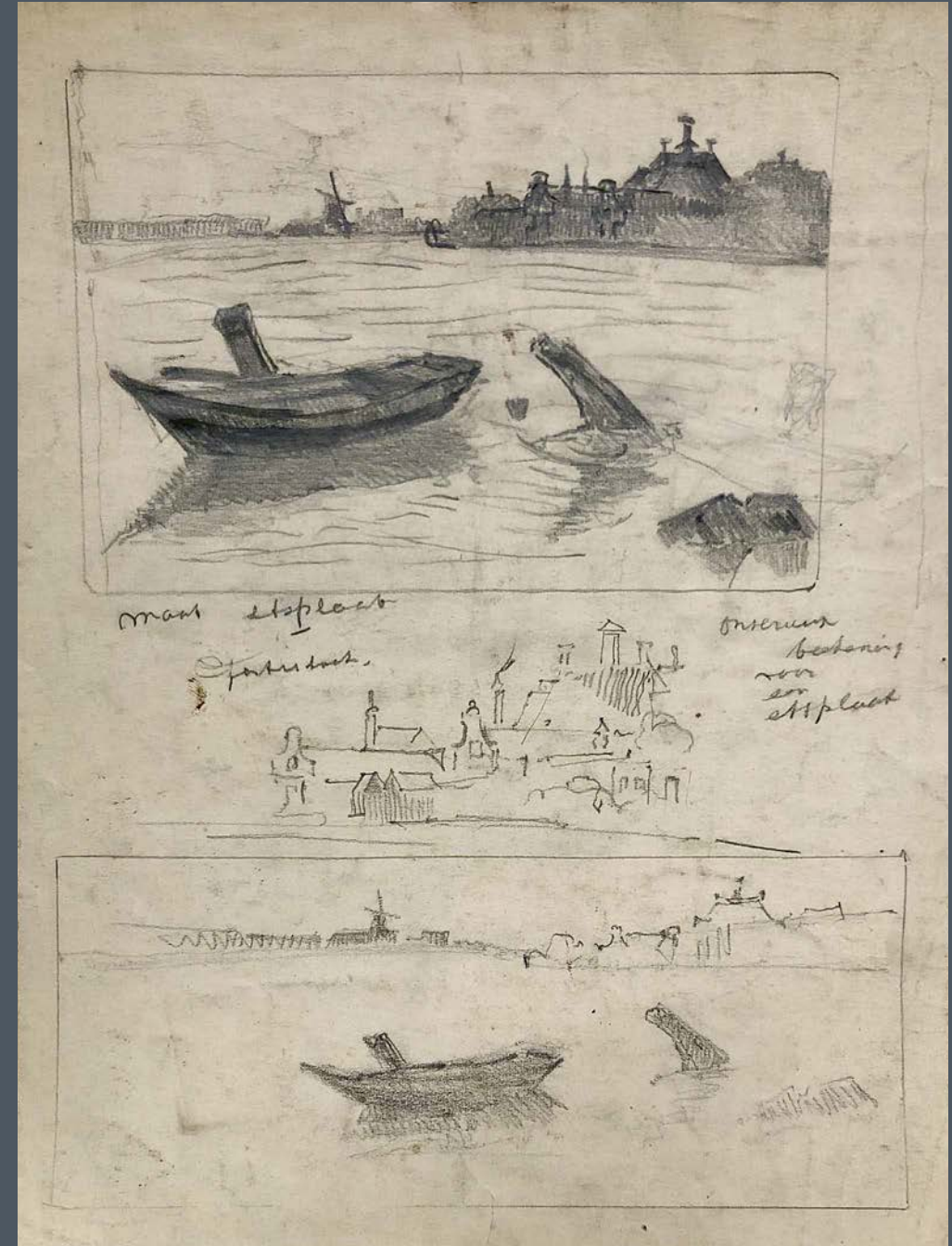
Chris Jansen, Einde Middel. 7/25

Etsen is een lastige combinatie van ambachtelijk werk en kunstzinnige creativiteit. Het vraagt ook veel tijd om een gedetailleerde schets vervolgens (in spiegelbeeld) in te tekenen in een etsgrond op een gepolijste koperen of zinken plaat. Daarna wordt deze plaat gedompeld in een zuur-bad, waardoor alleen de aangebrachte intekening wordt weggevreten in de etsplaat. Door het ininkten van de plaat kan uiteindelijk met een etspers een afdruk van de intekening worden gemaakt.

Niet elk ontwerp van een ets haalt uiteindelijk ook de etspers. Zo maakte Jansen een schets ('ontwerptekening voor een etsplaat') van de Gortershoek ('maat etsplaat Gortershoek') die nimmer tot een ets is uitgewerkt.

In 2013 gaf de stichting, ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan, het boek *Willem Jansen in zwart-wit* uit. Het boek geeft een uitgebreid overzicht van de etsen die door hem zijn gemaakt, en beschrijft ook in detail het werkproces van het etsen. De stichting heeft nog een beperkt aantal exemplaren op voorraad; het kan worden besteld door € 12,50 (incl. verzendkosten) over te maken naar de stichting onder vermelding van zwart-wit met uw adresgegevens (NL52 RABO 0370 1511 19).

Willem Jansen, De Weelsloot

Dezelfde plek, een wereld van verschil

Willem Jansen heeft een omvangrijk oeuvre nagelaten, werkend in meerdere technieken zoals olieverf, aquarel, sepia, conté of krijt, potlood en grafiek. Veelal koos hij zijn onderwerpen hierbij bewust, en werd er gewerkt om aan een marktvraag te voldoen. Of werd er rechtstreeks in opdracht gewerkt om een gewenst tafereel vast te leggen, zoals een fabriekspand, een Zaanse dorps- of stadsgesicht, soms een portret, maar ook stillevens met bijvoorbeeld het bekende rode lampje of een brandend kaarsje.

Natuurlijk is dit begrijpelijk; het gezin moest leven van wat de kunst opbracht, en dat in moeilijke perioden zoals de Eerste Wereldoorlog, de crisistijd in de jaren 1930 en de Tweede Wereldoorlog. En dat ook nog eens

in een Zaanse omgeving die indertijd niet echt kunstminnend was. Een druk overigens die zoon Chris als kunstschilder nooit heeft hoeven voelen, waardoor hij ook 'vrijer' kon werken.

Zo nu en dan komt er een werk van vader Willem boven water, waarin hij wel de volledige vrijheid koos om een impressie, een moment van de dag, vast te leggen. Direct op het doek, 'en plein-air' met vlotte en rake verftoetsen en dit met geen enkele opgelegde druk om aan een marktvraag te moeten voldoen.

We zien de Weelsloot in Westzaan, in de achtergrond met slechts drie strepen weergegeven de Weelbrug en links het woonhuis van de familie Venema. Het is einde van de dag, en de ondergaande zon geeft een heldere

Huis aan de Weelsloot te Westzaan. 30 x 44 cm., 1934, oplage 50. Onderschrift op ets: Nr.19 "Oudhuis a/d Weelsloot" Westzaan, Handgekleurd door den Etsler. Willem Jansen '34

gloed op de houten woning, die ook zijn weerklank vindt in de spiegeling op het water. De begroeiing ervoor is niet meer dan enkele toetsen in verschillende kleuren groen. De lichte verftoetsen rechts op het schilderij geven diepte aan de compositie en verlevendigen de schaduwzijde van de scene. Her en der in het schilderij wordt de aangebrachte ondergrond niet verder ingevuld. Het werk is niet door Jansen zelf gesigneerd, waaruit duidelijk wordt dat hij het nooit met een verkoopintentie heeft geschilderd en het ook altijd in de eigen collectie heeft gehouden. Een meesterwerk wat nooit zijn atelier verliet. Eerst na zijn overlijden is het werk op markt gebracht, met een signering die naderhand is aangebracht door zoon Willem of

huisvriend en kunstschilder Jan de Boer. Is het sterk impressionistische schilderij snel en raak gemaakt; de ets die Jansen maakte van dezelfde scene zal veel meer (ambachtelijke) tijd in beslag hebben genomen. Het is ook met een ander doel gemaakt: in verschillende series met een bepaalde oplage werd deze ets aan de man gebracht. Jansen kleurde een aantal exemplaren hiervan met de hand in. Kijkend naar zijn grafische werk kan deze ets zonder twijfel wel eens tot een van zijn beste worden gerekend, en het bracht de broodnodige inkomsten. Dezelfde plek, maar op een geheel andere wijze en met een verschillende intentie vastgelegd. Het laat nog eens zien hoe Jansen beide technieken meesterlijk beheerste.

Lakfabriek Jacob Vis ,Kalverringdijk, Zaandam

Voorstudie in potlood van Willem Jansen

Een Gouden Zakenjubileum

In de collectie van de stichting bevindt zich, in één van de mappen met losse tekeningen, een voorstudie in potlood van een fabriekspand, vermoedelijk ergens in de Zaanstreek. In de voorgrond zien we dan de Zaan, en rechts in de achtergrond een vage uitwerking van nog een ander fabriekspand. Er boven tekent Willem Jansen hiervan een nadere uitwerking. Hetzelfde doet hij met een gedetailleerde weergave van een van de schoorsteenpijpen. Tot slot noteert hij verschillende aanwijzingen in de tekening over gebruikte materialen en toe te passen kleuren.

Duidelijk is dat deze tekening bedoeld is als een schets voor een te maken schilderij. En

een fabriekspand aan de Zaan prominent in de compositie kan niet anders betekenen dat het een werk in opdracht betreft.

Maar welke fabriek zien we dan? En is het schilderij ook inderdaad gemaakt?

Een eerste aanwijzing had de tekst kunnen zijn die Jansen bij de twee schoorsteenpijpen noteerde, maar helaas is deze in eerste instantie niet goed leesbaar. Wat opvalt is de grote verticale tankopslag links in de tekening, en vooral het grote aantal vaten dat op het fabrieksterrein is opgeslagen. Het geeft een eerste richting aan de zoektocht. Waarvoor werden deze vaten gebruikt en wat produceerde de fabriek dan?

Het antwoord stond aan de Kalverringdijk,

tegenover Zaandijk. Op een stuk buitendijks land, direct naast oliemolen De Bonte Hen en schuin tegenover waar nu het Molenmuseum is te vinden.

Het is de Lak- en verf fabriek Jacob Vis. En nu we dit weten kan ook de tekst bij de twee schoorsteenpijpen worden ontcijferd: *De Oude Wolf*, verwijzend naar de oliemolen die daar tot 1877 stond, en toen werd vervangen door een oliekokerij.

Jacob Vis Pz. (1828-1888) startte het bedrijf al in 1856 in het Oostzijderveld, maar vrij snel werd het voortgezet aan de Kalverringdijk, een locatie die voor aan- en afvoer van grondstoffen gunstiger was gelegen direct aan het open Zaanwater.

Het bedrijf kende een lange periode van bloei en de omzetten namen van jaar tot jaar toe; verschillende grote fabrieksbranden hadden hier nauwelijks invloed op. Na de Tweede Wereldoorlog was verdere schaalvergroting noodzakelijk en nam ook de concurrentie scherp toe; uiteindelijk betekende dit dat het bedrijf in 1974 werd het overgenomen door het Amerikaanse Cargill Inc. Drie jaar later verwoestte een enorme explosie gevolgd door een felle brand de gehele raffinaafdeling. Herbouw vond niet meer plaats wat het einde betekende van dit oude Zaanse bedrijf. De gebouwen raakte in verval, en werden uiteindelijk in 1990 gesloopt. Enige jaren geleden kwam het zogenoemde Jacob

Visterrein nog in het nieuws door woningbouwplannen die uiteindelijk niet konden doorgaan.

En hoe verging het verder met de opdracht voor Jansen? Dat wordt duidelijk in een krantenbericht in dagblad De Zaanlander van 20 januari 1936: *Gouden Zakenjubileum van den Heer M.H. Fust te Zaandijk.*

Het betrof het vijftigjarig jubileum van de heer Fust bij het bedrijf. *Ge zijt de eenige onder ons, die den heer Jac. Vis Pzn., den stichter der zaak, hebt mede gemaakt, sprak één van zijn mededirecteuren.*

De feestelijke dag kende verschillende activiteiten: *Tot intentie van het jubileum werd des morgens in de parochiekerk te Koog aan de Zaan een H. Mis opgedragen door den Zeer Eerw. heer pastoor P. Simons, waarbij, met den jubilaris en zijn familie, zeer vele belangstellende parochianen aanwezig waren.*

Vervolgens had te c.a. half elf in intiemen kring, ten kantore der firma, een bijzonder hartelijke huldiging van den gouden jubilaris plaats. Directie en commissarissen, de familie van den heer Fust, het geheele kantoor-, reizigers- en fabriekspersoneel had zich hiertoe ineen der lokalen van de administratie vereenigd.

Tijdens deze huldiging werd*namens den heer en mevrouw Walter Vis, een schilderij aangeboden van de fabriek, gelegen aan den overkant der Zaan, vervaardigd door den kunstschilder W. Jansen te Koog a/d Zaan.*

De dag werd ook passend afgesloten: *Des middags had ten huize van den jubilaris, aan de Parklaan, een receptie plaats, waarvoor zeer veel belangstelling bestond uit zakelijke en particuliere kringen.*

Voor één vraag kon het antwoord helaas niet worden gevonden: waar is het schilderij?

VOORAANKONDIGING:

STICHTING OPENT JUBILEUMJAAR 2023 MET DE ZANSE KUNSTSALON

Op woensdag 28 november 1973 vond de laatste vergadering plaats van de Gemeenteraad van Westzaan. Eén van de raadsleden sloot de vergadering af met een “lijkrede”, zoals hij het zelf noemde. Immers, per 1 januari 1974 zou het zelfstandige Westzaan opgaan in het grote Zaanstad. Het overgrote deel van de raad betreunde deze samenvoeging; in een eerdere vergadering had de raad al met tien van de elf stemmen tegen deze fusie gestemd. “Maar gedane zaken nemen geen keer en ook wij moeten verder”, was de pragmatische samenvatting van een van de raadsleden.

Eén van de zorgpunten was het behoud voor Westzaan van de collectie kunstwerken van de Jansens die de gemeente in de voorgaande jaren bijeen had gebracht en permanent tentoongesteld werd in het toenmalige bejaarden centrum Lambert Melisz. De gemeente slaagde erin deze collectie op te bouwen door het verstrekken van opdrachten aan Willem Jansen. Verder aanvaardde de gemeente in oktober 1972 een schenking van 56 kunstwerken, waarvan er 47 werden geschonken door de familie Jansen.

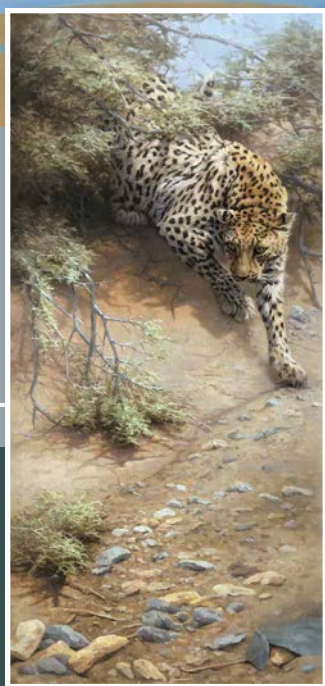
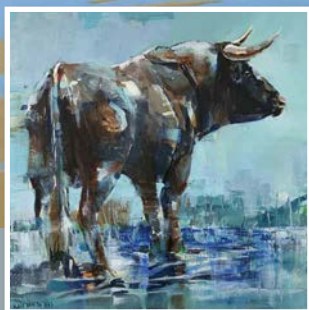
Met het oprichten van de stichting, en de genoemde collectie aan deze stichting in eigen-

dom over te dragen, was de raad van mening dat het behoud hiervan voor Westzaan het beste was veilig gesteld. Uiteindelijk besloot de raad in een hoofdelijke stemming “zeven voor” en “drie tegen”, en werd op 24 december 1973 door notaris Groot in Zaandijk de stichting formeel opgericht. Joop, Jan en Willem jr., de kinderen van Willem Jansen, stemden in met de naamgeving van de stichting. Volgend jaar is het 2023, en dat betekent dat de stichting het vijftigjarig jubileum zal vieren! Een mijlpaal die kon worden bereikt dankzij de niet aflatende steun door de donateurs en de inzet van velen.

Momenteel worden voor dat jaar verschillende activiteiten voorbereid, en zal medio januari worden afgetrapt met de driejaarlijkse Zaanse KunstSalon, een verkoopexpositie volledig samengesteld uit werken die door particulieren worden ingebracht en zo een zeer gevarieerd aanbod bijeen te brengen. Evenals alle voorgaande edities is Galerie Staphorsius in Westzaan geheel belangeloos bereid om hiervoor de expositieruimte beschikbaar te stellen. In het volgende Bulletin informeren wij u verder over de praktische invulling.

NATUURLIJK NATUUR

Een expositie van beelden, tekeningen en schilderijen met het thema natuur. Kunst in verschillende prijsklassen, maar wel allemaal betaalbaar. Voor elke huiskamer is er wel iets te vinden.

8 oktober - 24 december • Dinsdag t/m zaterdag 9 - 17 uur

staphorsius
kunstgalerie en lijstenmakerij

- taxatie & bemiddeling
- inlijsten
- papier- en olieverfrestauratie
- schoonmaken van schilderijen
- in- en verkoop van schilderijen
- kaarten & grafiek